РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Радост Спиридонова Асенова, дмн
Катедра „Урология и обща медицина“,
Медицински факултет, Медицински университет – Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„Доктор“** в професионално направление **7.1. Медицина**, докторска програма **„Обща медицина“**, съгласно Заповед на Ректора на МУ–Плевен №Р-4060/28.10.2025г.

Автор: д-р Мирослава Цветанова Христова
Катедра: Обща медицина, съдебна медицина и деонтология Факултет по Обществено здраве, Медицински университет - Плевен
Тема: Взаимодействие между общопрактикуващите лекари и центровете за спешна помощ: проблеми и перспективи
Научен ръководител: Проф. д-р Цветелина Валентинова, д.м.

Общо представяне на докторанта и документацията

Представеният комплект документи напълно съответства на нормативните изисквания на МУ–Плевен за провеждане на процедура за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“. Дисертационният труд е оформен коректно, придружен от автореферат, списък с публикации и необходимите удостоверения, което свидетелства за стриктно спазване на процедурите.

Д-р Мирослава Христова е асистент в Катедра „Обща медицина, съдебна медицина и деонтология“ към ФОЗ на МУ–Плевен. Професионалният ѝ профил, научните публикации и участието ѝ в катедрени и научни дейности показват стабилно развитие в областта на общата медицина и интерес към проблематиката на взаимодействието между първичната и спешната медицинска помощ.

Актуалност на темата

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и има значение за функционирането на българската здравна система. Взаимодействието между

общопрактикуващите лекари (ОПЛ) и центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) е ключов фактор за осигуряване на непрекъснатост, достъпност и качество на медицинската помощ, особено по отношение на спешните състояния и състоянията, които не могат да бъдат отложени във времето. В контекста на застаряващото население, хроничните заболявания и засилените обществени очаквания за бърз и равнопоставен достъп до грижи, недостатъците в координацията между тези две звена имат не само клинични, но и сериозни икономически и социални последствия.

Авторката обосновано свързва актуалността на изследването с натрупаните структурни дефицити, изострени по време на пандемията от COVID-19, когато спешната помощ пое значителен обем дейности, свързани с консултиране и лечение на пациенти извън очакваните чести спешни състояния. Във въведението и литературния обзор са посочени тенденции на намаляващ брой ОПЛ, натовареност над допустимите нива в определени региони, както и хроничен недостиг на лекари със специалности „Спешна медицина“ и „Медицина на бедствия, аварии и катастрофи“ в системата на ЦСМП. По този начин дисертацията се позиционира не само като академично изследване, а като научно обоснован отговор на реални системни проблеми.

Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в достатъчен обем, структурно последователен и отговаря на академичните изисквания за съдържание, методологична коректност и научна обоснованост. Структурата включва въведение, подробен литературен обзор, ясно формулирани цел, задачи и работна хипотеза, раздел „Материал и методи“, резултати, дискусия, заключение, изводи, препоръки, приноси, библиография и приложения. Подобна конструкция осигурява логическа цялост на текста и дава възможност за плавно преминаване от теоретичната към емпиричната част и обратно към обобщенията.

Силно впечатление прави и фактът, че авторката разглежда темата в широк международен контекст. В литературния обзор са анализирани моделите за организация на първичната и спешната помощ в 16 европейски държави, включително Нидерландия, Великобритания, Германия, Франция, Норвегия, Полша, Словения, Румъния, Гърция и др. Това позволява ясна съпоставка на българския модел с утвърдени европейски практики и създава основа за формулиране на реалистични предложения за реформа.

Целта на изследването е формулирана ясно и прецизно: да бъдат анализирани факторите, които определят взаимодействието между ОПЛ и ЦСМП, като се идентифицират основните проблеми и се очертаят перспективи за оптимизирането му. Задачите произтичат логично от тази цел и обхващат както описателен анализ на текущото

състояние, така и изследване на удовлетвореността, нормативните пропуски, мотивацията на пациентите и възможните решения.

Разделът „Материал и методи“ се характеризира с висока степен на методологична прецизност. Обект на изследването са взаимоотношенията и взаимодействието между ОПЛ и ЦСМП, разгледани през призмата на четири целеви групи респонденти – общопрактикуващи лекари, лекари от ЦСМП, ръководители на ЦСМП и пациенти.

По този начин е осигурен многопластов поглед към проблема, който обхваща както гледните точки на изпълнителите на медицинска помощ, така и преживяванията и оценките на пациентите.

Изследването включва общо 88 анкетирани ОПЛ, 123 лекари от ЦСМП и ръководни позиции в структури на спешната помощ, както и 168 пациенти, получили медицински услуги от ОПЛ и/или ЦСМП . Пациентската група се характеризира със средна възраст 51.5 години (SD=12.3); жените са 60.1%, а 95.8% от респондентите живеят в градска среда; всички са здравноосигурени, а 84.5% са заети на работа. Подобна структура осигурява представителност на активна, социално ангажирана група пациенти, която е често потребител на услуги от първичната и спешната помощ.

Методологията на проучването включва анкетни карти, разработени и адаптирани за различните групи респонденти, с преобладаващо затворени и полузатворени въпроси, което позволява статистическа обработка и сравнителен анализ. Статистическите методи са подбрани и приложени адекватно. Методиката отговаря на критериите за валидност, надеждност и приложимост и е описана достатъчно ясно, за да позволи възпроизводимост на изследването.

Разделът „Резултати и дискусия“ заема съществена част от обема на дисертацията и е свидетелство за аналитичната насоченост на изследването. Резултатите са представени последователно и ясно, с таблици и графики, които улесняват възприемането на данните. Сред основните резултати се открояват идентифицираните фактори за неудовлетвореност на лекарите от двете системи, както и констатираните нормативни пропуски, които затрудняват сътрудничеството. Изследването показва, че липсата на ефективни механизми за координация между общопрактикуващите лекари и спешната помощ води до претоварване на центровете за спешна медицинска помощ и до затруднен достъп на пациентите до адекватна медицинска грижа. Особено ценен е анализът на мотивите на пациентите при избор на лечебно заведение, който отразява социалните и културни нагласи и може да служи като база за бъдещи политики.

Налице е статистически значимо различие в мнението на ОПЛ и лекарите от ЦСМП, което показва, че системата се възприема като проблемна, с недостатъчно ясни механизми за координация и споделена отговорност.

Дисертацията изследва и съответствието с нормативните изисквания. Значителна част от ОПЛ и по-малка, но съществена част от лекарите в ЦСМП заявяват, че нормативните предписания не винаги се спазват при оказване на спешна медицинска помощ, което се потвърждава от резултатите. Над 86% от ръководителите на ЦСМП считат, че има прехвърляне на дублирани дейности от ОПЛ към спешната помощ, което допълнително претоварва системата и води до извършване на несвойствени дейности, включително социални грижи, мъртвопроверителство и вътреболничен транспорт. Резултатите от пациентското проучване също допринасят значимо за цялостната картина. От 168 анкетирани пациенти 25% съобщават, че им се е наложило да повикат линейка през 2022 г., като мотивите за избор на лечебно заведение отразяват комплексно влияние на фактори като достъпност, доверие, предишен опит и липса на алтернатива в извънработно време.

Обсъждането на тези резултати е проведено на високо академично ниво, с прецизна съпоставка с международни данни и логично извеждане на причинно-следствени връзки.

В раздела с препоръки се формулират конкретни предложения – нормативни промени, усъвършенстване на комуникацията между системите, въвеждане на добри европейски практики и стимули за групова практика. Тези предложения са реалистични и имат висока практическа стойност.

Приносите на дисертационния труд са ясно формулирани и имат както теоретично, така и практико-приложно значение. На теоретично ниво е извършено първото по рода си комплексно, задълбочено проучване на професионалното взаимодействие между ОПЛ и лекари от ЦСМП в България, в което са включени едновременно мненията на изпълнителите на медицинска помощ, на ръководните нива в спешната помощ и на пациентите. Установени са специфични модели на неудовлетвореност, дефицит на взаимодействие и пропуски в прилагането на нормативната рамка, които досега не са били обект на систематичен научен анализ.

От практико-приложна гледна точка, дисертацията предлага конкретни, обосновани предложения за нормативни и организационни промени, насочени към преодоляване на установените слабости. Сред тях са: мотивиране и стимулиране на избора на работа в ЦСМП и в определени ключови специалности, увеличаване на ресурса от направления за консултации и изследвания при ОПЛ, отделяне на ресурс за първична помощ на здравнонеосигурени пациенти, повишаване на контрола върху изпълнението на

дейностите по спешна помощ и разработване на актуални, ясно разписани правила за взаимодействие между ОПЛ и ЦСМП при спешни и неотложни случаи. Тези предложения имат потенциал да бъдат директно използвани в процеса на здравна политика и реформи.

Стилът на изложение е ясен и научно аргументиран. Трудът съдържа коректно цитирана и богата библиография.

Във връзка с дисертационния труд д-р Мирослава Христова представя три публикации, в които тя е първи автор. Статиите отразяват основните тематични акценти на дисертацията, включително проблемите на взаимодействието между първичната и спешната помощ, оценката на удовлетвореността и нормативните предизвикателства. Резултатите от изследването са представени на четири научни форума, което свидетелства за активна позиция в научната комуникация и за признание от професионалната общност.

Личният принос на докторантката е отчетлив във всички етапи на изследването – от формулирането на концепцията и целите, през разработването на анкетните инструменти и организирането на проучването, до статистическата обработка, интерпретацията на резултатите и формулирането на изводите и препоръките. Авторефератът е структуриран коректно, с ясен изказ, и вярно отразява съдържанието, методите, резултатите и приносите на дисертационния труд.

Направените препоръки са насочени към бъдещо надграждане на изследователската работа и имат характер на продължение, а не на критика към настоящия труд. Уместно би било в следващи проучвания да се разшири качественият компонент чрез дълбочинни интервюта и фокус групи с представители на всички четири групи респонденти, които биха позволили още по-детайлно разбиране на мотивацията, нагласите и бариерите пред ефективното взаимодействие. На базата на вече получените резултати може да се разработят и тестват интервенционни модели – например пилотни схеми за координирана помощ извън времето за амбулатория, общи протоколи за триаж и насочване, както и обучителни модули за ОПЛ и лекари от ЦСМП.

В перспектива би било полезно да се проследят определени показатели – удовлетвореност, натовареност, честота на неспешни посещения в ЦСМП и др. – в контекста на бъдещи промени в нормативната и организационната рамка. Подобни проучвания биха разширили още повече научния и практичен ефект от настоящото изследване.

В заключение, дисертационният труд на д-р Мирослава Христова се отличава с висока научна стойност, методическа прецизност и приложимост на резултатите в клиничната практика и здравната политика. Получените научно-теоретични и приложни резултати отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за неговото прилагане и Правилника на МУ–Плевен. Научната разработка демонстрира, че д-р Христова притежава необходимите знания и умения за самостоятелно научноизследователско развитие в областта на общата медицина.

Поради гореизложеното убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от дисертационния труд, автореферата, постигнатите резултати и приноси, и **предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ на д-р Мирослава Цветанова Христова** в докторска програма „Обща медицина“, професионално направление 7.1. Медицина, област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“.

.2025г.

Изготвил рецензията:

Заличено на основание чл. 5, §1, б. „В“ от Регламент (ЕС) 2016/679

проф. д-р Радост Спиридонова Асенова, дмн